

Συνοπτική περιγραφή

Νικόλας Τσαφταρίδης

Η δραστηριότητα έχει στόχο να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες σε ζητήματα μετανάστευσης αναδεικνύοντας πιγότερο συζητημένες πλευρές της, όπως το γεγονός ότι η μεταναστευτική πρακτική δεν αφορά μονάχα ανθρώπους. Μελετώντας τη διαδρομή ενός μουσικού οργάνου όπως το μπουζούκι, κατανοούμε ότι οι επιμέρους πολιτισμοί δεν είναι τόσο στεγανοί όσο ίσως νομίζαμε. Και ξεκινώντας από αυτή την εμπειρία, αρχίζουμε να αναρωτιόμαστε για τις μεταναστευτικές περιπέτειες των ανθρώπων, των ζώων ή άλλων στοιχείων της καθημερινότητάς μας, όπως το φαγητό!

Στόχοι

Για τους μαθητές και τις μαθήτριες:

- * Να εξετάσουν το φαινόμενο της μετανάστευσης.
- * Να συνειδητοποιήσουν ότι η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που αφορά ανθρώπους, στοιχεία πολιτισμού αλλά και πολλά διαφορετικά θέματα.
- * Να αντιμετωπίσουν κριτικά στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις.
- * Να αναγνωρίσουν τις θετικές πλευρές της μετανάστευσης.

Περιεχόμενο

Υλικά

*Η/Υ

*προτζέκτορας

*σύνδεση στο διαδίκτυο

*ηχεία με καλή απόδοση

*φύλλα εργασίας

Ηλικιακή ομάδα

Δημοτικό (Δ', Ε', ΣΤ') – Γυμνάσιο – Λύκειο

Διάρκεια

Μία διδακτική ώρα

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η μετανάστευση ανθρώπων έχει συνδεθεί κυρίως με αρνητικές έννοιες. Οι θετικές ή τουλάχιστον οι μη αρνητικές έννοιες συνήθως ονοματοδοτούνται με άλλους όρους όπως μετοίκηση, εποικισμός, αποικισμός. Η μετανάστευση των ζώων (πουλιά, ψάρια) θεωρείται φυσική διαδικασία και δεν της αποδίδεται αρνητική έννοια. Επιπλέον η μετανάστευση πολιτισμικών προϊόντων και ιδεών έχει θετική χροιά όταν χρησιμοποιούνται όροι όπως ανταλλαγή ιδεών, πλουραλισμός, πολυπολιτισμικότητα, και αρνητική όταν χρησιμοποιούνται όροι όπως επιβολή, εξαναγκασμός κ.π.

Τα ταξίδια των μουσικών οργάνων από τους διάφορους μουσικούς πολιτισμούς αποτελούν και αυτά όψη του πολιτισμικού εμπλουτισμού ως αποτέλεσμα της μετανάστευσης. Εδώ μπορεί να αναπτυχθεί (θεωρητικά) η αντιδιαστολή ενός «στατικού μοντέλου εθνικής ταυτότητας» και μιας ταυτότητας δυναμικής, μεταβαλλόμενης και εμπλουτιζόμενης. Οι ιστορίες των διαφόρων μουσικών οργάνων και τα ταξίδια τους παρέχουν το οπτικοακουστικό υλικό για την περιγραφή των μετασχηματισμών τους.

Το ιρλανδέζικο μπουζούκι

Το μπουζούκι το γνωρίζουμε όλοι και όλες σαν ένα ελληνικό όργανο και μάλιστα σαν το στερεοτυπικό μουσικό όργανο της τουριστικής Ελλάδας. Υπάρχουν πολλές θεωρίες σχετικά με την προέλευση και την εξέλιξή του, οι οποίες όμως βασίζονται σε ιστορικές πηγές που επιδέχονται πολλές ερμηνείες και ταυτόχρονα αφήνουν αρκετά κενά. Μπορεί να είναι εξέλιξη της αρχαιοελληνικής πανδουρίδας, μπορεί να «εφευρέθηκε» από κάποιον οργανοποιό, μπορεί να μετασχηματίστηκε από τουρκικά ή αραβικά παρεμφερή όργανα. Το σύγουρο πάντως είναι ότι καθορίζει για περίπου έναν αιώνα το αστικό μουσικό ιδίωμα γνωστό ως ρεμπέτικο και στη συνέχεια τη «λαϊκή μουσική». Ήδη σε αυτές τις εκδοχές σχετικά με την καταγωγή του μπουζουκιού διαφαίνεται το μεταναστευτικό παρελθόν του οργάνου.

Σε αυτό το πλαίσιο, γνωρίζουμε πολύ καλά τα ίχνη μιας πρόσφατης μεταναστευτικής διαδρομής του μπουζουκιού. Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, ένα μπουζούκι ταξίδεψε από την Αθήνα στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας και πολύ σύντομα πολιτογραφήθηκε ως ιρλανδέζικο. Από το '70 και μετά αποτελεί βασικό μουσικό όργανο της ιρλανδέζικης μουσικής παράδοσης. Είναι πια τόσο ιρλανδέζικο που υπάρχουν και ιρλανδοί οργανοποιοί οι οποίοι έχουν προτείνει και κατασκευαστικές καινοτομίες.

Στο βίντεο του YouTube με τίτλο «De Danann live At The Embankment 1976» (<https://goo.gl/dh2Nfd>) φαίνεται και ο πρώτος που το χρησιμοποίησε, ο Τζώννυ Μόυνιχαν (Johnny Moynihan).

Εφαρμογή

Βήμα 1

Γράφουμε στον πίνακα «Το μπουζούκι είναι ένα μουσικό όργανο...» και ζητάμε από τα παιδιά να συμπληρώσουν τη φράση.

Βήμα 2

Συζητάμε τις φράσεις που έγραψαν και επικεντρωνόμαστε σε αυτές που αναφέρονται στην ελληνικότητα του οργάνου (είναι ελληνικό, παίζει ελληνική μουσική, παίζει λαϊκά, το αγοράζουν οι τουρίστες κ.λπ.).

Βήμα 3

Ξεκινάμε τη δραστηριότητα με συζήτηση για τη μετανάστευση και τους λόγους που μεταναστεύει κάποιος/κάποια:

- Η μετανάστευση αφορά μόνο τους ανθρώπους;
- Αφορά και τα ζώα;
- Αφορά και άλλα πράγματα;
- Ποιες αιτίες γεννούν τη μετανάστευση;
- Διαφέρουν από ομάδα σε ομάδα;

Βήμα 4

Δίνουμε στα παιδιά μια φωτοτυπία που περιλαμβάνει σε μια στήλη τις λέξεις Ελλάδα, Τουρκία, Ιρλανδία και σε μια άλλη τη λέξη μπουζούκι και τους ζητάμε να συνδέσουν με μια γραμμή τους όρους που θεωρούν ότι μπορούν να αποτελέσουν ενότητα.

Βήμα 5

Ακούμε στην τάξη ένα κομμάτι με ιρλανδέζικο μπουζούκι και ρωτάμε τους μαθητές και τις μαθήτριες τι όργανο άκουσαν· ενδεικτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί το βίντεο του YouTube με τίτλο «Beth Patterson - Blue Blazes» (<https://goo.gl/MfHBVL>) αλλά χωρίς εικόνα.

Βήμα 6

Στη συνέχεια τους περιγράφουμε την ιστορία της μετανάστευσης αυτού του μουσικού οργάνου.

Βήμα 7

Βλέπουμε και ακούμε στο YouTube το βίντεο του Τζώννυ Μόυνιχαν «De Danann live At The Embankment 1976» (<https://goo.gl/dh2Nfd>).

Βήμα 8

Ρωτάμε τους μαθητές και τις μαθήτριες αν το μπουζούκι αυτό έχει διαφορές με το ελληνικό και ποιες.

Βήμα 9

Ακούμε ξανά το βίντεο του YouTube με τίτλο «Beth Patterson - Blue Blazes» (<https://goo.gl/MfHBVL>) αλλά αυτή τη φορά με εικόνα.

Βήμα 10

Ενημερώνουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες ότι το βίντεο γυρίστηκε το 2008 και τους/τις ρωτάμε τι διαφοροποιήσεις παρατηρούν να έχουν γίνει, για ποιον λόγο και αν ο ήχος είναι παρόμοιος ή διαφορετικός.

Βήμα 11

Θέτουμε το ζήτημα των αιτιών για τις οποίες ένα όργανο γίνεται «δεκτό» σε κάποιο μουσικό είδος.

Βήμα 12

Προκαλούμε συζήτηση σχετικά με το γιατί ένα όργανο πολιτογραφείται ως όργανο συγκεκριμένου μουσικού πολιτισμού (π.χ. η λύρα, το κλαρίνο, το μαντολίνο).

Βήμα 13

Καλούμε τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναφέρουν παραδείγματα μουσικών οργάνων που χρωματίζουν μουσικές διαφορετικές από αυτές με τις οποίες τα έχουμε συνηθίσει να σχετίζονται.

Ολοκλήρωση

Μετά την υλοποίηση της δραστηριότητας συζητάμε με βάση τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Έχουμε παράδειγμα μετανάστευσης ή προσφυγιάς στην οικογένεια (παππούς, γιαγιά, γονέας, αδέλφια κ.λπ.);
- Τα ζώα είναι πρόσφυγες/μετανάστες; Η γάτα Σιάμ, η Αγκύρας, η περουβιανή άτριχη, η ευρωπαϊκή κοντότριχη;
- Το φαγητό μας είναι μόνο από την πατρίδα μας; Υπάρχει σε άλλες χώρες; Έχουμε φαγητά από άλλες χώρες; Σε ποιες άλλες χώρες έχουν ταξιδέψει δικά μας φαγητά;
- Σας δημιουργεί κάτι έκπληξη;
- Τι είναι αυτό που σας έκανε εντύπωση από τη δραστηριότητα;

Πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό

- **Βήμα 8:** Το μπουζούκι του Τζώννυ Μόυνιχαν δεν έχει κατασκευαστικές διαφορές ή διαφορές ως προς την εμφάνιση σε σχέση με το ελληνικό μπουζούκι.
- **Βήμα 10:** Εμφανείς είναι οι κατασκευαστικές διαφορές κυρίως στο ηχείο. Πιθανόν πρόκειται για παρεμβάσεις των Ιρλανδών κατασκευαστών. Αντίθετα, ο ήχος και κυρίως το ύφος του παιξίματος μας παραπέμπει περισσότερο στο ελληνικό παρά στο ιρλανδέζικο μπουζούκι.
- **Βήμα 11:** Ένα όργανο γίνεται «δεκτό» σε ένα άλλο μουσικό είδος για να εμπλουτίσει την ηχητική παλέτα, μουσικών και συνθετών, ή γιατί μπορεί να αποδώσει καλύτερα από προϋπάρχοντα όργανα το συγκεκριμένο είδος (περίπτωση κλαρίνου).
- **Βήμα 12:** Ένα όργανο πολιτογραφείται ως όργανο συγκεκριμένου μουσικού πολιτισμού γιατί κυριαρχεί εκτοπίζοντας άλλα όργανα και αποκτά στερεοτυπική ταυτότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κρητική λύρα, η οποία εκτόπισε το βιολί, που παιζόταν στην ανατολική Κρήτη, με αποτέλεσμα να «ταυτίζεται» με τη μουσική ολόκληρης της Κρήτης. Παρόμοια παραδείγματα είναι το κλαρίνο για την ηπειρώτικη μουσική και το μαντολίνο για την επτανησιακή μουσική.
- **Βήμα 13:** Το εύκολο παράδειγμα είναι αρκετά τραγούδια της Eurovision, αλλά και πολλές σύγχρονες παραγωγές, όπου συχνά συναντάμε διάφορα «περίεργα» παραδοσιακά μουσικά όργανα.
- **Σχετικά με τα ζώα:** Πολλά οικόσιτα ζώα, σκύλοι, γάτες, αλλά και παραγωγικά ζώα, όπως πρόβατα, βοοειδή, ιπποειδή, έχουν καταγωγή από μακρινές περιοχές. Τα περισσότερα από αυτά έχουν μεταφερθεί από τον άνθρωπο και φυσικά χωρίς τη θέλησή τους.
- **Σχετικά με τα φαγητά:** το πάλαι ποτέ ονομαζόμενο «εθνικό φαγητό των Ελλήνων», η φασολάδα, γίνεται με φασόλια *Phaseolus vulgaris*, τα οποία ήρθαν στην Ευρώπη μετά την ανακάλυψη της Αμερικής. Τα φασόλια που χρησιμοποιούσαν μέχρι τότε ήταν τα γνωστά μας αμπελοφάσουλα ή μαυρομάτικα, που κατάγονται από την Ασία.